Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ATHANASIOS RANTOS
esitatud 27. aprillil 2023[1]

Kohtuasi C-45/22

HK
versus
Service fédéral des Pensions (SFP)

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud tribunal du travail francophone de Bruxelles (Brüsseli prantsuskeelne töökohus, Belgia))

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimine – Määrus (EÜ) nr 883/2004 – Artikli 55 lõike 1 punkt a – Eri liiki hüvitiste kattumine – Hüvitise või hüvitiste või muu tulu summade nii, nagu need on arvesse võetud, jagamine hüvitiste arvuga – Mõiste „summad nii, nagu need on arvesse võetud“ – Riigisiseste sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide erijoonte arvestamine – Isik, kes saab mitut vanadus- ja toitjakaotuspensioni, mida maksavad eri liikmesriigid – Riigisiseste kattumise vältimise eeskirjade kohaldamine – Toitjakaotuspensioni summa arvutamise tingimused ja kord

I. Sissejuhatus

1. Määruse (EÜ) nr 883/2004[2] põhjenduste 1 ja 45 kohaselt on selle määruse eesmärk riiklike sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimist, et tagada isikute vaba liikumise õiguse tõhus rakendamine ning aidata kaasa liidus ringi liikuvate isikute elustandardi ja tööhõive tingimuste paranemisele.

2. Seejuures on selle määruse eesmärk muu hulgas piirata niisuguste riigisiseste kattumise vältimise eeskirjade kohaldamist vanadus- ja toitjakaotuspensionide alal, mille alusel vähendatakse hüvitist, millele kindlustatud isikul on õigus ühes liikmesriigis, seetõttu, et ta saab samaliigilist hüvitist teises liikmesriigis.[3] Nõnda on selle määruse artikli 55 lõike 1 punktis a sätestatud, et kui eri liiki hüvitiste või muu tulu saamisel on nõutav asjaomaste liikmesriikide õigusaktides sätestatud kattumise vältimise eeskirjade kohaldamine kahe või mitme sõltumatu hüvitise suhtes, jagavad pädevad asutused hüvitise või hüvitiste või muu tulu summad nii, nagu need on arvesse võetud, nimetatud eeskirjadega reguleeritud hüvitiste arvuga.

[1] Algkeel: prantsuse.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72; parandus ELT 2009, L 202, lk 90).

[3] Vt kohtujurist Boti ettepanek kohtuasjas komisjon *vs.* Malta (C-12/14, EU:C:2015:755, punkt 1).

3. Kuidas tõlgendada väljendit „summad nii, nagu need on arvesse võetud“, selle õigusnormi tähenduses? Täpsemalt, kas jagada tuleb arvessevõetavate hüvitiste kogusumma või pigem tulude summa, mis ületab arvessevõetavate eri hüvitiste kattumise ülempiiri? Niisugune on sisuliselt küsimus, mille on esitanud tribunal du travail francophone de Bruxelles (Brüsseli prantsuskeelne töökohus, Belgia) ja mida ei ole varem käsitletud, sest Euroopa Kohus ei ole veel kunagi tõlgendanud määruse nr 883/2004 artiklit 55.

4. Eelotsusetaotlus on esitatud vaidluse raames, mille pooled on HK, kes saab mitut vanadus- ja toitjakaotuspensioni eri liikmesriikidelt, ning Service fédéral des Pensions (föderaalne pensioniamet, Belgia; edaspidi „SFP“) ning mis puudutab selle Belgia toitjakaotuspensioni summa arvutamise tingimusi ja korda, mida ta oma abikaasa surma järel saab.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Määrus (EMÜ) nr 1408/71

5. Määruse (EMÜ) nr 1408/71 [4] artikli 46c „Erisätted, mida kohaldatakse artikli 46a lõikes 1 osutatud ühe või mitme hüvitise kattumisel ühe või mitme teiseliigilise hüvitisega või muu hüvitisega, juhul kui sellega on seotud kaks või enam liikmesriiki“, mis lisati sellesse määrusesse määrusega (EMÜ) nr 1248/92 [5], lõikes 1 on sätestatud:

„Kui eri liiki hüvitiste või muu sissetuleku saamine toob kaasa kahe või enama artikli 46 lõike 1 punkti a alapunktis i osutatud hüvitise vähendamise, peatamise või tühistamise, jagatakse summa, mida ei makstaks asjaomaste liikmesriikide õigusaktides ettenähtud vähendamis-, peatamis- või tühistamissätete rangel kohaldamisel, vähendamisele, peatamisele või tühistamisele kuuluvate hüvitiste arvuga.“

6. Määrus nr 1408/71 tunnistati kehtetuks ja asendati alates 1. maist 2010 määrusega nr 883/2004.

2. Määrus nr 883/2004

7. Määruse nr 883/2004 põhjendustes 1, 4, 28–31 ja 45 on märgitud:

„(1) Riiklike sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimisnormid mahuvad isikute vaba liikumise raamesse ja peaksid kaasa aitama nende elustandardi ja tööhõive tingimuste paranemisele.

[…]

(4) Vaja on arvestada siseriiklike sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide erijooni ning rajada üksnes koordineerimissüsteem.

[…]

[4] Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT 1971, L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35).

[5] Nõukogu 30. aprilli 1992. aasta määrus, millega muudetakse määrust nr 1408/71 (EÜT 1992, L 136, lk 7).

(28) On vaja kindlaks määrata pensioni suurus, mis arvutatakse liitmise ja proportsionaalse arvutamise meetodi järgi ning mis on tagatud ühenduse õigusega juhul, kui siseriiklike õigusaktide kohaldamine, sealhulgas vähendamist, peatamist või tühistamist käsitlevate sätete kohaldamine on kõnealusest meetodist ebasoodsam.

(29) Võõrtöötajate ja nende ülalpidamisel olnud isikute kaitsmiseks selle eest, et siseriiklikke vähendamist, peatamist või tühistamist käsitlevaid eeskirju ei kohaldataks ülemäära rangelt, on vaja käesolevasse määrusesse lülitada sätted, millega selliste sätete kohaldamiseks kehtestatakse ranged eeskirjad.

(30) Nagu Euroopa Kohus on korduvalt kinnitanud, ei peeta nõukogu pädevaks jõustama eeskirju, millega kehtestatakse piirang erinevates liikmesriikides saadud kahe või enama pensioni kattumisele, vähendades üksnes siseriiklike õigusaktide alusel saadud pensionisummat.

(31) Vastavalt Euroopa Kohtule tuleb sellised eeskirjad kehtestada siseriiklike õigusaktidega, pidades silmas, et ühenduse õigusaktide ülesanne on kehtestada piirmäärad, mille ulatuses kohaldatakse siseriiklikke õigusakte vähendamise, peatamise või tühistamise osas.

[…]

(45) Kuna kavandatava meetme eesmärki, milleks on koordineerimismeetmete abiga tagada isikute vaba liikumise õiguse tõhus rakendamine, ei suuda liikmesriigid täielikult saavutada ning seetõttu on eesmärk meetme ulatuse ja mõju tõttu paremini saavutatav ühenduse tasandil, võib ühendus võtta meetmeid kooskõlas asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Nimetatud artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus kaugemale sellest, mis on vajalik nimetatud eesmärgi saavutamiseks“.

8. Selle määruse artiklis 2 „Isikud, kelle suhtes määrus on kohaldatav“ on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse liikmesriigi kodanike, liikmesriigis elavate kodakondsuseta isikute ja pagulaste suhtes, kes on või on olnud sotsiaalkindlustusalaste õigusaktidega hõlmatud ühes või mitmes liikmesriigis, samuti nende pereliikmete ning nende ülalpidamisel olnud isikute suhtes.

2. Samuti kohaldatakse käesolevat määrust selliste isikute ülalpidamisel olnud isikute suhtes, kes on olnud ühe või mitme liikmesriigi õigusaktide subjektid, olenemata selliste isikute kodakondsusest, kui nende ülalpidamisel olnud isikud on liikmesriigi kodanikud või mõnes liikmesriigis elavad kodakondsuseta isikud või pagulased.“

9. Selle määruse artikli 3 „Reguleerimisala“ lõikes 1 on nähtud ette:

„Käesolevat määrust kohaldatakse kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad järgmisi sotsiaalkindlustusliike:

[…]

d) vanadushüvitised;

e) toitjakaotushüvitised;

[…]“.

10. Selle määruse III jaotise V peatükk „Vanadus- ja toitjakaotuspensionid“ hõlmab selle määruse artikleid 52–55.

11. Määruse nr 883/2004 artikli 52 „Hüvitiste määramine“ lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. Pädev asutus arvutab makstava hüvitise suuruse:

a) kohaldatavate õigusaktide alusel üksnes siis, kui hüvitiste määramise tingimused on täidetud ainult siseriiklike õigusaktide alusel (sõltumatu hüvitis);

b) arvutades teoreetilise suuruse ja sellest tuleneva tegeliku suuruse (*pro rata* hüvitis) järgmiselt:

   i) hüvitise teoreetiline suurus võrdub hüvitisega, mida asjaomane isik võiks taotleda, kui kõik kindlustus- ja/või elamisperioodid, mis on täitunud teiste liikmesriikide õigusaktide alusel, oleksid täitunud hüvitise määramise kuupäeval kohaldatavate õigusaktide alusel. Kui nende õigusaktide alusel ei sõltu hüvitise suurus täitunud perioodide kestusest, loetakse selline hüvitise suurus hüvitise teoreetiliseks suuruseks;

   ii) pädev asutus määrab seejärel kindlaks *pro rata* hüvitise tegeliku suuruse, korrutades teoreetilist suurust tema poolt kohaldatavate õigusaktide alusel enne riski materialiseerumist täitunud perioodide kestuse ja kõikide asjaomaste liikmesriikide õigusaktide alusel enne riski materialiseerumist täitunud perioodide kogukestuse suhtega.

2. Vajaduse korral rakendab pädev asutus kooskõlas lõike 1 punktidega a ja b arvutatud suurusele kõiki vähendamise, peatamise või tühistamisega seotud eeskirju kohaldatavate õigusaktide alusel artiklites 53–55 sätestatud piirides.

3. Asjaomasel isikul on õigus saada iga liikmesriigi pädevalt asutuselt suurim summa, mis on arvutatud vastavalt lõike 1 punktidele a ja b.“

12. Selle määruse artikli 53 „Kattumise välistamise eeskirjad“ lõiked 1 ja 2 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Sama isiku täitunud kindlustus- ja/või elamisperioodide alusel arvutatud või antud invaliidsus-, vanadus- ja toitjakaotushüvitiste mis tahes kattumist käsitletakse samaliigiliste hüvitiste kattumisena.

2. Selliste hüvitiste kattumist, mida ei saa käsitleda samaliigiliste hüvitistena lõike 1 tähenduses, käsitletakse eri liiki hüvitiste kattumisena.“

13. Selle määruse artiklis 54 „Samaliigiliste hüvitiste kattumine“ on sätestatud:

„1. Kui kahe või mitme liikmesriigi õigusaktide alusel saadaolevad samaliigilised hüvitised kattuvad, ei rakendata *pro rata* hüvitise suhtes liikmesriigi õigusaktidega sätestatud eeskirju kattumise vältimiseks.

2. Kattumise vältimise eeskirju rakendatakse sõltumatu hüvitise suhtes üksnes siis, kui asjaomane hüvitis on:

a) hüvitis, mille suurus ei sõltu kindlustus- või elamisperioodi kestusest;

   või

b) hüvitis, mille suurus on kindlaks määratud riski realiseerumiskuupäeva ja hilisema kuupäeva vahel täitunuks loetud arvestusliku perioodi alusel, mis kattub järgmisega:

   i) samaliigiline hüvitis, välja arvatud kui kahe või mitme liikmesriigi vahel on sõlmitud kokkulepe sama arvestusperioodi mitmekordse arvessevõtmise vältimiseks,

      või

   ii) punktis a osutatud hüvitis.

Punktides a ja b osutatud hüvitised ja lepped on loetletud IX lisas.“

14. Selle määruse artikli 55 „Eri liiki hüvitiste kattumine“ lõike 1 punktis a on sätestatud:

„Kui eri liiki hüvitiste või muu tulu saamisel on nõutav asjaomaste liikmesriikide õigusaktides sätestatud kattumise vältimise eeskirjade kohaldamine:

a) kahe või mitme sõltumatu hüvitise suhtes, jagavad pädevad asutused hüvitise või hüvitiste või muu tulu summad nii, nagu n[ee]d on arvesse võetud, nimetatud eeskirjadega reguleeritud hüvitiste arvuga;

siiski ei saa käesoleva punkti kohaldamine asjaomast isikut ilma jätta tema pensionäristaatusest käesoleva jaotise teiste peatükkide tähenduses rakendusmääruses sätestatud tingimustel ja korras“.

B. Belgia õigus

15. Kuninga 24. oktoobri 1967. aasta dekreedi nr 50 töötajate vanadus- ja toitjakaotuspensioni kohta (arrêté royal n° 50 du 24 octobre 1967 relatif à la pension de retraite et de survie des travailleurs salariés)[6] põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „kuninga dekreet nr 50“) artikli 20 esimeses ja neljandas lõigus on sätestatud:

„Toitjakaotuspension saab kattuda vanaduspensioni või ükskõik missuguse muu seda asendava soodustusega ainult kuni selle summa ulatuses, mille on kindlaks määranud kuningas.

[…]

Kuningas määrab kindlaks, mil määral võib toitjakaotuspensioni vähendada, kui üleelanud abikaasa saab toitjakaotuspensioni või ükskõik missugust muud seda asendavat soodustust, mis on määratud välisriigi vanadus- või toitjakaotuspensioniskeemi või rahvusvahelise avalik-õigusliku institutsiooni töötajate suhtes kohaldatavate teenistustingimuste alusel.“

[6] *Moniteur belge*, 27.10.1976, lk 11246.

16. Kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreedi, mis reguleerib üldiselt töötajate vanadus- ja toitjakaotuspensionide süsteemi (arrêté royal du 21 décembre 1967 portant règlement général du régime de pension de retraite et de survie des travailleurs salariés),[7] põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreet“) artikli 52 lõikes 1 on märgitud:

„Kui üleelanud abikaasa saab samal ajal taotleda nii toitjakaotuspensioni töötajate pensioniskeemi alusel kui ka ühte või mitut vanaduspensioni või mõnda muud seda asendavat soodustust töötajate pensioniskeemi või ühe või mitme muu pensioniskeemi alusel, võib toitjakaotuspension nimetatud vanaduspensionidega kattuda kuni niisuguse summa ulatuses, mis võrdub maksimaalselt 110 protsendiga toitjakaotuspensionist, millele üleelanud abikaasal oleks olnud õigus täitunud tööstaaži korral.

[…]

Kui esimeses lõigus nimetatud abikaasa võib saada ka ühte või mitut toitjakaotuspensioni või neid asendavaid soodustusi [kuninga dekreedi nr 50] artikli 10*bis* tähenduses, ei tohi toitjakaotuspension ületada ühelt poolt 110-protsendilise täitunud tööstaaži korral makstava toitjakaotuspensioni summa ja teiselt poolt esimeses lõigus nimetatud vanaduspensionide või neid asendavate soodustuste summade ja täitunud tööstaaži korral töötaja saadava toitjakaotuspensioni liitmisel saadud kogusumma vahet, mis on korrutatud murru või nende murdude summaga, mis väljendavad toitjakaotuspensionide osakaalu teistes pensioniskeemides, v.a füüsilisest isikust ettevõtjate skeem. Need murrud on murrud, mis on või oleks valitud eespool viidatud artikli 10*bis* kohaldamisel.

[…]“.

17. Kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreedi artiklis 52*bis* on nähtud ette:

„Kuninga dekreedi nr 50 artikli 20 kolmanda ja neljanda lõigu kohaldamisel vähendatakse selle toitjakaotuspensioni summat, mida üleelanud abikaasa saab kuninga dekreedi nr 50 või 20. juuli 1990. aasta seaduse (või kuninga 23. detsembri 1996. aasta dekreedi) alusel, selle toitjakaotuspensioni või seda asendava soodustuse summa võrra, mis on määratud välisriigi skeemi või rahvusvahelise avalik-õigusliku institutsiooni töötajate suhtes kohaldatavate teenistustingimuste alusel ja millest ta ei saa loobuda.“

18. Kuninga 23. detsembri 1996. aasta dekreedi, millega rakendatakse 26. juuli 1996. aasta sotsiaalkindlustuse kaasajastamise ja seadusjärgsete pensionisüsteemide elujõulisuse tagamise seaduse artikleid 15, 16 ja 17 (arrêté royal du 23 décembre 1996 portant exécution des articles 15, 16 et 17 de la loi du 26 juillet 1996 portant modernisation de la sécurité sociale et assurant la viabilité des régimes légaux des pensions),[8] põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni artikli 7 lõike 1 esimeses lõigus on nähtud ette:

„Kui abikaasa suri enne, kui ta oleks hakanud saama vanaduspensioni, võrdub toitjakaotuspension 80%-ga vanaduspensioni summast, mis arvutatakse käesoleva dekreedi artikli 5 lõike 1 esimese lõigu punktis a ette nähtud määraga ja mis oleks määratud abikaasale selle dekreedi alusel.“

[7] *Moniteur belge*, 16.1.1968, lk 441.

[8] *Moniteur belge*, 17.1.1997, lk 904.

III. Põhikohtuasi, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

19. HK abikaasa suri 29. novembril 2016.

20. HK sai 1. detsembri 2016. aasta seisuga ise Belgia vanaduspensioni, mille aastasumma oli 11 962,55 eurot, ja Hispaania vanaduspensioni, mille aastasumma oli 8276,28 eurot. Et HK abikaasa oli töötanud ja maksnud sotsiaalkindlustusmakseid mitmes liikmesriigis, st Belgias, Hispaanias ja Soomes, sai HK abikaasa surma järel ka Hispaania toitjakaotuspensioni, mille aastasumma oli 5123,88 eurot, ja Soome toitjakaotuspensioni, mille aastasumma oli 1281,24 eurot.

21. Mis puudutab Belgiat, siis SFP informeeris HKd 3. jaanuari 2017. aasta kirjaga, et vaatab läbi tema võimaliku õiguse Belgia toitjakaotuspensionile. SFP teatas 22. detsembril 2017 HK-le, et viimasel ei ole nimetatud toitjakaotuspensionile õigust sel põhjusel, et tema vanaduspensionide summa on liiga kõrge. HK esitas 26. detsembril 2017 SFP-le selle keeldumisotsuse peale vaide. Seejärel vahetasid HK ja SFP kirju HK eri pensionide arvessevõtmise tingimuste ja korra teemal, et teha kindlaks, kas ja millisel määral on tal õigus Belgia toitjakaotuspensionile.

22. SFP teatas 18. septembri 2019. aasta otsusega HK-le, et olles tema olukorra läbi vaadanud, leiab pensioniamet, et tal on õigus Belgia toitjakaotuspensionile, mille aastane brutosumma on 1929,03 eurot ja mida hakatakse maksma alates 1. detsembrist 2016. SFP märkis, et HK õigused Belgia toitjakaotuspensionile vaadati läbi omal algatusel, sest Soome Vabariik kohaldab oma riigi kattumise vältimise eeskirju. SFP lisas, et selle brutosumma kindlaksmääramisel võeti arvesse kattumise ülempiiri, sest HK sai ka Belgia vanaduspensioni.

23. HK esitas 14. aprillil 2020 SFP 18. septembri 2019. aasta otsuse peale tribunal du travail francophone de Bruxelles'ile (Brüsseli prantsuskeelne töökohus) kaebuse, milles ta väitis, et määruse nr 883/2004 artikli 55 alusel on tal õigus Belgia toitjakaotuspensionile, mille aastane brutosumma on 6339,01 eurot.

24. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Belgia õigusnormide kohaselt on lubatud – seda küll piiratud määral – vanaduspensioni ja toitjakaotuspensioni kattumine kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreedi artikli 52 lõike 1 esimese lõiguga rakendatud kuninga dekreedi nr 50 artikli 20 esimese lõigu alusel. Lisaks tuleneb tema sõnul kuninga dekreedi nr 50 artikli 20 neljandast lõigust, tõlgendatuna koostoimes kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreedi artikliga 52*bis*, et kattumine Belgia töötaja toitjakaotuspensioni ja ühe või mitme välisriigi regulatsiooni alusel makstava toitjakaotuspensioni vahel ei ole lubatud. Selle artikli 52*bis* kohaselt vähendatakse Belgia töötaja toitjakaotuspensioni ühe või mitme välisriigi skeemi alusel makstava toitjakaotuspensioni summa võrra.

25. Määruse nr 883/2004 artikli 54 kohaselt rakendatakse liikmesriigi õigusaktidega sätestatud kattumise vältimise eeskirju juhul, kui mitme liikmesriigi õigusaktide alusel saadaolevad samaliigilised hüvitised kattuvad, ainult teatavate hüvitiste suhtes, mis on loetletud selle määruse IX lisas. Töötaja toitjakaotuspensioni ei ole nende hüvitiste loetelus, mida Belgia Kuningriik selles lisas mainib. Seega ei ole kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreedi artikkel 52*bis* põhikohtuasjas kohaldatav. Nimetatud dekreedi artikli 52 lõike 1 esimese lõigu alusel oleks SFP seega pidanud võtma arvesse Belgia ja Hispaania vanaduspensione, mida HK saab ise.

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tuleb käsitletaval juhul töötaja toitjakaotuspensioni ja vanaduspensionide, st Belgia ja välisriikide pensionide kattumist pidada eri liiki hüvitiste kattumiseks määruse nr 883/2004 artikli 55 tähenduses, sest kahe eri isiku tööstaažide põhjal arvutatud hüvitisi ei saa pidada samaliigilisteks hüvitisteks.

27. See kohus lisab, et määruse nr 883/2004 artiklis 52 on eristatud sõltumatut hüvitist ja *pro rata* hüvitist ning et asjaomasel isikul on õigus saada iga asjaomase liikmesriigi pädevalt asutuselt kõige kõrgemad summad, mis on arvutatud selle artikli lõike 1 punktide a ja b kohaselt. Käsitletaval juhul arvutas SFP, et nii Belgia vanaduspensioni kui ka toitjakaotuspensioni puhul on sõltumatu hüvitis HK-le soodsam kui *pro rata* hüvitis. See kohus märgib, et tema analüüsi järgi ei ole HK-l õigust toitjakaotuspensionile *pro rata* hüvitise arvutamise raames selle määruse artikli 52 lõike 1 punkti b tähenduses.

28. See kohus leiab, et kui tegemist on sõltumatu hüvitise arvutamisega, on HK-l õigus toitjakaotuspensionile ainult määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a kohaldamise kaudu. Teine töötaja, kes saab samas summas Belgia töötaja vanaduspensioni, nagu saab HK, s.o 20 238,83 eurot, ei oleks saanud mingit toitjakaotuspensioni Belgias. Liidu õiguse kohaldamise tulemusena oleks HK seega soodsamas olukorras.

29. Eelotsusetaotlusest ilmneb, et kõnesoleva Belgia toitjakaotuspensioni puhul jõuavad HK ja SFP samale tulemusele järgmiste asjaolude osas:

– HK toitjakaotuspension on 7638,46 eurot, s.o 80% HK abikaasa töötaja vanaduspensionist, mis arvutatakse majapidamise määraga;

– selle pensioni kattumise ülempiir on 16 458,42 eurot, s.o 110% 14 962,20 eurost[9] määruse nr 883/2004 artikli 52 lõike 1 punkti a alusel, mis käsitleb sõltumatut hüvitist;

– nende vanaduspensionide kogusumma, mida tuleb kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreedi artikli 52 kohaldamise puhul arvesse võtta, st Belgia vanaduspensioni aastasumma (11 962,55 eurot) ja Hispaania vanaduspensioni aastasumma (8276,28 eurot) liitmisel saadud kogusumma, on 20 238,83 eurot.

30. Eelotsusetaotlusest ilmneb ka, et HK ja SFP tõlgendused lahknevad kattumise ülempiiri ületamise arvutamise küsimuses. SFP sõnul tuleb selle ületamise kindlaksmääramisel liita toitjakaotuspensioni summa (7638,46 eurot) ja kõik vanaduspensionid kokku (20 238,83 eurot), siis lahutada kattumise ülempiir (16 458,42 eurot), mis annab tulemuseks 11 418,87 eurot. Vähendatud toitjakaotuspension arvutatakse nii: toitjakaotuspensioni summa (7638,46 eurot) miinus kattumise ülempiiri ületamine (11 418,87 eurot), saadud tulemus jagatakse kahega (nende toitjakaotuspensionide arv, mida kattumise vältimise eeskirjad puudutavad ning milleks on Belgia ja Soome toitjakaotuspension; Hispaania toitjakaotuspensioni ei vähendata), s.o 5709,43 eurot, mis annab tulemuseks, et selle toitjakaotuspensioni aastasumma on 7638,46 eurot miinus 5709,43 eurot, s.o 1929,03 eurot.

[9] Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et see summa, mis puudutab alternatiivset täielikku toitjakaotuspensioni, saadakse, korrutades 7481,10 eurot (pensionide summa tavapärase töötamise eest põhitöökohal) 44/22ga (ainult põhitöökohal tavapärase töötamise aastate ümberpööratud karjäärimurd).

31. HK arvutab teistmoodi: kattumise ülempiiri ületamise arvutamiseks tuleb lisada toitjakaotuspensioni summa (7638,46 eurot) vanaduspensionide kogusummale (20 238,83 eurot), kusjuures see jagatakse kahega, mis teeb 10 119,41 eurot, ning lahutada kattumise ülempiir (16 458,42 eurot), mis annab tulemuseks 1299,45 eurot. Vähendatud toitjakaotuspension oleks siis 7638,46 eurot miinus 1299,45 eurot, s.o 6399,01 eurot aastas.

32. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et SFP sõnul tegid Soome pädevad asutused samasuguse arvutuse nagu tema, mis puudutab Soome toitjakaotuspensioni, millest teatati HK-le 10. novembril 2017. See kohus märgib, et HK viitab aga Caisse nationale d'assurance vieillesse'i (Prantsusmaa riiklik vanaduspensioni kassa) veebisaidil märgitule, kusjuures tegemist on Prantsusmaa sotsiaalkindlustusasutusega, kes haldab erasektori töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate, lepinguliste avalike teenistujate ja kunstnike-autorite põhipensioni, eelkõige 21. mai 2010. aasta ringkirjale nr 2010/54 (tehniline märkus nr 3: toitjakaotuspension) [10].

33. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et määruse nr 883/2004 artikli 55 lõikes 1 punktis a ette nähtud eeskirja ei olnud niisugusel kujul määruse nr 1408/71 artiklis 46c, mis tuleneb määrusest nr 1248/92, ning et selle artikli 55 lõike 1 punktiga a näib olevat tehtud muudatus, sest enam ei ole nimetatud „summat, mida ei makstaks asjaomaste liikmesriikide õigusaktides ettenähtud vähendamis-, peatamis- või tühistamissätete rangel kohaldamisel".

34. Selles olukorras otsustas tribunal du travail francophone de Bruxelles (Brüsseli prantsuskeelne töökohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [määruse nr 883/2004] artikli 55 lõike 1 punktis a sätestatud eeskirja, mille kohaselt jagavad pädevad asutused hüvitise või hüvitiste või muu tulu summad nii, nagu need on arvesse võetud, kõnealuste [kattumise vältimise] eeskirjadega reguleeritud hüvitiste arvuga, tuleb tõlgendada nii, et see kohustab jagama tulu sellisena, nagu see on arvesse võetud kattumise vältimise eeskirja kohaldamiseks, kattumise vältimise eeskirjadega reguleeritud toitjakaotuspensionide arvuga?

2. Kas [määruse nr 883/2004] artikli 55 lõike 1 punktis a sätestatud eeskirja, mille kohaselt jagavad pädevad asutused hüvitise või hüvitiste või muu tulu summad nii, nagu need on arvesse võetud, kõnealuste [kattumise vältimise] eeskirjadega reguleeritud hüvitiste arvuga, tuleb tõlgendada hoopis nii, et see kohustab jagama kattumise vältimise eeskirjadega reguleeritud toitjakaotuspensionide arvuga mitte tulu sellisena, nagu see on arvesse võetud kattumise vältimise eeskirja kohaldamiseks, vaid pigem tulu osa, mis ületab kattumise ülempiiri nii, nagu selle näeb ette näiteks kõnealune riigisisene eeskiri?"

35. Kirjalikud seisukohad esitasid Euroopa Kohtule HK, Belgia ja Soome valitsus ning Euroopa Komisjon.

IV. Õiguslik analüüs

36. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma eelotsuse küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, sisuliselt teada, kas määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et kui eri liiki hüvitiste saamisel on nõutav riigisiseste kattumise vältimise eeskirjade kohaldamine sõltumatute hüvitiste suhtes, on sellega vastuolus riigisisene regulatsioon, mille kohaselt

[10] Selle dokumendiga saab tutvuda (prantsuse keeles) järgmisel aadressil: https://www.legislation.cnav.fr/Pages/texte.aspx?Nom=circulaire_cnav_2010_54_21052010_note3.

toitjakaotuspensioni summa arvutamisel jagavad pädevad asutused arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri ületava summa nimetatud eeskirjadega reguleeritud toitjakaotuspensionide arvuga.

37. Käsitletaval juhul ilmneb eelotsusetaotlusest, et HK saab Belgia ja Hispaania vanaduspensione ning oma abikaasa surma tulemusena Hispaania ja Soome toitjakaotuspensione.

38. Belgia toitjakaotuspensioni määramise kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Belgia Kuningriik on kehtestanud kattumise vältimise eeskirjad. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on nii, et kui selle määrusega ei ole sätestatud teisiti, võib liikmesriigi õigusaktides ette nähtud kattumise vältimise eeskirju kohaldada sellest liikmesriigist hüvitisi saavate isikute suhtes, kui neil on õigus muudele sotsiaalkindlustushüvitistele, ning seda ka siis, kui kõnealuste hüvitiste saamise õigus on omandatud teise liikmesriigi õigusaktide alusel.[11] Seega kohaldab liikmesriigi pädev asutus määruse nr 883/2004 artikli 52 lõike 2 alusel vajaduse korral kõiki tema kohaldatavates õigusaktides ette nähtud vähendamise, peatamise või tühistamise tingimusi selle määruse artiklites 53–55 ette nähtud piirides.

39. Nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, ei võimalda Belgia regulatsioon Belgia töötaja toitjakaotuspensioni kattumist ühe või mitme toitjakaotuspensioniga, mida makstakse välisriigi õigusaktide alusel.[12] Selle kohtu sõnul ei ole need kattumise vältimise eeskirjad määruse nr 883/2004 artikli 54 kohaselt, mis käsitleb samaliigiliste hüvitiste kattumist, siiski käsitletaval juhul kohaldatavad.[13] Niisuguses olukorras puudutab käesolev kohtuasi selle Belgia toitjakaotuspensioni summa arvutamise tingimusi ja korda, millele HK-l on õigus.

40. Selle kohta tuleneb eelotsusetaotlusest, et HK ja SFP analüüsivad määruse nr 883/2004 artiklite 53–55 raames samamoodi HK Belgia toitjakaotuspensioni summat, selle pensioni kattumise ülempiiri ja arvessevõetavate vanaduspensionide kogusummat.[14] HK ja SFP tõlgendus on aga erinev Belgia toitjakaotuspensioni summa arvutamise järgmise etapi osas, mille suhtes kohaldatakse riigisiseseid kattumise vältimise eeskirju. SFP arvates tuleb kahega (arvessevõetavate toitjakaotuspensionide arvuga) jagada tulude summa, mis ületab arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri, samas kui HK väidab, et kahega tuleb jagada nimetatud vanaduspensionide kogusumma, mis annab tulemuseks kõrgema Belgia toitjakaotuspensioni.[15] Nagu märgivad HK ja komisjon, on HK välja pakutud tõlgendus soodsam mitte üksnes tema konkreetsel juhtumil, vaid ka üldiselt kõikidele töötajatele, kes on kasutanud oma vaba liikumise õigust.

41. Käesolev kohtuasi tõstatab seega määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a tõlgendamise küsimuse. Selles sättes, mida Euroopa Kohus ei ole veel kunagi analüüsinud[16], on nähtud ette, et „[k]ui eri liiki hüvitiste või muu tulu saamisel on nõutav asjaomaste liikmesriikide õigusaktides sätestatud kattumise vältimise eeskirjade kohaldamine kahe või mitme sõltumatu hüvitise suhtes,

[11] Vt analoogia alusel 15. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Blanco Marqués (C-431/16, EU:C:2018:189, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

[12] Vt käesoleva ettepaneku punkt 25.

[13] Vt käesoleva ettepaneku punkt 26.

[14] Vt käesoleva ettepaneku punkt 29.

[15] Vt käesoleva ettepaneku punktid 30 ja 31.

[16] Kohtuasjas, milles tehti 15. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Blanco Marqués (C-431/16, EU:C:2018:189), viitas eelotsusetaotluse esitanud kohus oma esimeses ja kuuendas eelotsuse küsimuses määruse nr 883/2004 artiklile 55. Euroopa Kohus ei võtnud siiski seisukohta selle artikli sisu kohta.

jagavad pädevad asutused hüvitise või hüvitiste või muu tulu summad nii, nagu n[ee]d on arvesse võetud, nimetatud eeskirjadega reguleeritud hüvitiste arvuga“. Selles õigusnormis on seega ette nähtud riigisiseste kattumise vältimise eeskirjade paindlikumaks muutmine.[17]

42. Käsitletaval juhul kohaldatakse HK toitjakaotuspensioni suhtes riigisiseseid kattumise vältimise eeskirju, st kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreedi artiklit 52.

43. Ei ole ka vastu vaieldud sellele, et ühelt poolt HK vanaduspensionid ja teiselt poolt tema Belgia toitjakaotuspension tuleb kvalifitseerida „eri liiki hüvitisteks“ määruse nr 883/2004 artikli 55 tähenduses. Selle määruse artikli 53 lõike 1 kohaselt tuleb „samaliigiliste hüvitiste“ kattumise all mõista „sama isiku“ täitunud kindlustus- ja/või elamisperioodide alusel arvutatud või antud invaliidsus-, vanadus- ja toitjakaotushüvitiste mis tahes kattumist. Seega ei saa hüvitisi, mis on arvutatud või mida makstakse kahe eri isiku, nimelt HK ja tema abikaasa tööstaažide põhjal, pidada „samaliigilisteks hüvitisteks“.[18] Selle artikli 53 lõike 2 järgi käsitletakse aga selliste hüvitiste kattumist, mida ei saa käsitleda samaliigilistena, eri liiki hüvitiste kattumisena.

44. Lisaks käsitleb põhikohtuasi sõltumatuid hüvitisi määruse nr 883/2004 artikli 55 tähenduses, sest selle määruse artikli 52 alusel leidis SFP, et nii HK Belgia vanadus- kui ka toitjakaotuspensioni puhul on iseseisev hüvitis (mida nimetatakse ka sõltumatuks hüvitiseks) talle soodsam kui *pro rata* hüvitis.[19] Lisaks on kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreedi artiklis 52 ette nähtud kattumise vältimise eeskirjade kohaldamine, mis puudutab kahte või enamat sõltumatut hüvitist.

45. Järelikult puudutab käesolev kohtuasi täpsemalt tähendust, mis tuleb anda väljendile „hüvitise või hüvitiste või muu tulu summad *nii, nagu need on arvesse võetud*“,[20] määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a tähenduses. Nimetatud väljend on samaväärne selle sätte eri keeleversioonidega, eelkõige hispaaniakeelse („las cuantías de la prestación o prestaciones u otros ingresos, *tal y como hayan sido computados*“), saksakeelse („die Beträge der Leistung oder Leistungen oder sonstigen Einkünfte, *die berücksichtigt worden sind*“), kreekakeelse („την ή τις παροχές ή τα άλλα εισοδήματα, *όπως αυτές έχουν ληφθεί υπόψη*“), ingliskeelse („the amounts of the benefit or benefits or other income, *as they have been taken into account*“), itaaliakeelse („gli importi della o delle prestazioni o di altri redditi, *di cui si è tenuto conto*“), poolakeelse („kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, *które zostały uwzględnione*“) ja rootsikeelse („förmånen eller förmånerna eller den andra inkomsten *så som de har beaktatset*“) väljendiga (kohtujuristi kursiiv).

46. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb liidu õigusnormi tõlgendamisel arvesse võtta mitte ainult normi sõnastust, vaid ka selle konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa õigusnorm on. Ka liidu õigusnormi tekkelugu võib anda asjakohast teavet selle normi tõlgendamiseks.[21]

[17] Nagu on märkinud üks autor, keda eelotsusetaotluse esitanud kohus mainib, „[o]n selle sätte eesmärk parandada negatiivseid tagajärgi isikule, kelle suhtes kohaldatakse samal ajal kahe või enama liikmesriigi õigusaktides sätestatud kattumise vältimise eeskirju. Seega, kui mitut sõltumatut hüvitist on vaja nende eeskirjade alusel samal ajal vähendada, tuleb summa, mida vähendamine, peatamine või tühistamine puudutab, jagada vähendatavate, peatatavate või tühistatavate hüvitiste arvuga“. Vt Robert, F., „Le régime juridique des pensions de retraite après une carrière dans plusieurs États membres“, *Journal de droit européen*, nr 223, 2015, lk 354–360, eelkõige lk 359.

[18] Vt selle kohta 7. märtsi 2013. aasta kohtuotsus van den Booren (C-127/11, EU:C:2013:140, punktid 32 ja 33).

[19] Vt käesoleva ettepaneku punkt 28.

[20] Kohtujuristi kursiiv.

[21] 16. märtsi 2023. aasta kohtuotsus Towercast (C-449/21, EU:C:2023:207, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

47. Mis puudutab esiteks määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a sõnastust, siis selles sättes on viidatud „liikmesriikide õigusaktides“ sätestatud kattumise vältimise eeskirjade kohaldamisele ja „pädevatele asutustele“. Nõnda on selles õigusnormis väljendiga „nii, nagu need on arvesse võetud“, jäetud liikmesriikidele õigus määrata kindlaks, kuidas „võtta arvesse“ hüvitise või hüvitiste ja muu tulu summasid, mis tuleb jagada. Teiste sõnadega annab see säte minu arvates liikmesriikidele kaalutlusruumi nende tulude summade kindlaksmääramisel, mida tuleb kattumise vältimise eeskirjade kohaldamise raames arvesse võtta.

48. Selle kohta väidab HK, et kõrvallause „nii, nagu need on arvesse võetud“, on seotud põhilausega „hüvitise või hüvitiste või muu tulu summad“, mis on kindlaks määratud riigisiseste kattumise vältimise eeskirjade põhjal, ning et käsitletaval juhul vastab see, kuidas Belgia pädevad asutused neid summasid arvesse võtsid, ühe või mitme vanaduspensioni valimisele. Lisaks tähendab see, et määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punktis a ei ole sõnaselgelt mainitud arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri ületava summa arvessevõtmist, et seda summat ei saa valida ning et lisaks on selle artikli lõike 1 punktis b erinevalt punktist a mainitud „kõiki kattumist vältivate eeskirjade rakendamiseks sätestatud tegureid“. [22]

49. Need argumendid ei näi mulle veenvad. Esiteks võib artikli 55 lõike 1 punkti a sõnastust arvestades nimetatud summasid arvesse võtta nii arvessevõetavate pensionide valimise etapis kui ka nende summade arvutamise tingimuste ja korra kindlaksmääramisel, mis tehtavaks jagamistehteks valitakse. Teiseks ei ole selles õigusnormis ka sõnaselgelt märgitud, et jagada tuleb arvessevõetavate hüvitiste kogusumma. Seisukoht, et väljend „summad nii, nagu need on arvesse võetud“, tähendab tingimata, et mõeldakse arvessevõetavate hüvitiste kogusummat, võtaks sellelt väljendilt sisu ja mõtte ning kaotaks kaalutlusruumi, mille liidu seadusandja soovis liikmesriikidele jätta.

50. Seega näitab määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a sõnastus minu arvates, et liikmesriikidel on võimalus jagada oma kattumise vältimise eeskirjade alusel tulude summa, mis ületab arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri. Liikmesriigid võivad ka omal valikul otsustada, et tehtav jagamistehe peab pigem puudutama arvessevõetavate hüvitiste kogusummat.

51. Niisugust tõlgendust kinnitab teiseks kontekst, millesse määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkt a asetub.

52. Selle määruse põhjenduse 29 kohaselt tuleb võõrtöötajaid ja nende üleelanud abikaasasid kaitsta selle eest, et riigisiseseid vähendamist, peatamist või tühistamist käsitlevaid eeskirju ei kohaldataks „ülemäära rangelt“. Järelikult ei ole selle määruse eesmärk mitte riigisisesed kattumise vältimise eeskirjad tühistada, vaid ainult piirata nende toimet, kui nende kohaldamine on eriti ebasoodne töötajatele, kes on kasutanud oma vaba liikumise õigust. Minu meelest ei ole see, kui liikmesriik võtab arvesse summat, mis ületab arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri, kõnesolevatele töötajatele eriti ebasoodus. [23]

53. Lisaks on sama määruse põhjenduses 4 märgitud, et vaja on arvestada *riigisiseste sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide erijooni* ning rajada üksnes koordineerimissüsteem. Määruse nr 883/2004 põhjendustest 30 ja 31 tuleneb ka, et liikmesriigi seadusandja ülesanne on kehtestada

[22] Määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punktis b on sätestatud, et „[k]ui eri liiki hüvitiste või muu tulu saamisel on nõutav asjaomaste liikmesriikide õigusaktides sätestatud kattumise vältimise eeskirjade kohaldamine ühe või mitme *pro rata* hüvitise suhtes, võtavad pädevad asutused arvesse hüvitist või hüvitisi või muud tulu ja kõiki kattumist vältivate eeskirjade rakendamiseks sätestatud tegureid artikli 52 lõike 1 punkti b alapunktis ii osutatud arvutuseks määratud kindlustus- ja/või elamisperioodide suhte funktsioonina“.

[23] Seega ei ole asjaomane isik määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a teise lõigu järgi ilma jäetud tema pensionäristaatusest seoses selle määruse teiste asjakohaste sätete kohaldamisega.

sätteid, mis piiravad kahe või enama niisuguse pensioni kattumist, mille õigus omandati eri liikmesriikides, liidu seadusandja peab aga kindlaks määrama ainult piirid, mille ulatuses võib neid eeskirju kohaldada.

54. Nende kaaluluste põhjal nõustun Soome valitsuse seisukohaga, et selle määruse artikli 55 lõike 1 punktiga a ei ole toitjakaotuspensionide või nende summa arvutamise konkreetseid tingimusi ja korda täielikult ühtlustatud. Liikmesriigi pädevad asutused peavad need tingimused ja korra selle õigusnormi kohaldamise raames kindlaks määrama. Liikmesriik võib seega otsustada jagada summa, mis ületab arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri. Teiste sõnadega ei eelda selle sätte kontekst, et liikmesriigid peavad tingimata valima jagatava summa puhul asjaomasele isikule soodsama tõlgenduse.

55. Üldisemalt ei taga EL toimimise leping Euroopa Kohtu praktika kohaselt töötajale, et tema tegevuse laiendamine mitmesse liikmesriiki või tegevuse üleviimine teise liikmesriiki ei mõjuta tema sotsiaalkindlustust. Erinevuste tõttu liikmesriikide sotsiaalkindlustust käsitlevate õigusnormide vahel võib selline tegevuse laiendamine või üleviimine olla töötaja jaoks sotsiaalkindlustuse puhul erinevatel juhtudel enamal või vähemal määral soodsam või ebasoodsam. Seepärast on ka ebasoodsamad riigisisesed õigusnormid ELTL artiklitega 45 ja 48 kooskõlas, kui need ei sea asjaomast töötajat halvemasse olukorda võrreldes nende töötajatega, kes tegutsevad ainult selles liikmesriigis, kus need normid kehtivad, või võrreldes nendega, kelle suhtes need normid kehtisid juba varem, ning kui need ei kohusta lihtsalt tasuma kasutuid sotsiaalkindlustusmakseid.[24]

56. Käsitletaval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohus põhikohtuasja kohta märkinud, et HK-l on õigus Belgia toitjakaotuspensionile ainult määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a kohaldamise tulemusena.[25] Seda arvestades on liidu õigus igal juhul isegi juhul, kui seda sätet kohaldatakse nii, et jagatakse summa, mis ületab arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri, võõrtöötajale soodsam.[26]

57. Kolmandaks kinnitavad tõlgendust, et liikmesriik võib otsustada jagada summa, mis ületab arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri, määruse nr 883/2004 eesmärgid. Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et sellega soovitakse tulenevalt põhjendustest 1 ja 45 ning EÜ artiklist 42 (nüüd ELTL artikkel 48), mille alusel see määrus vastu võeti, tagada töötajate vaba liikumine Euroopa Liidus, arvestades samas liikmesriikide sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide erijooni, ja koordineerida liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteeme, et kindlustada liidu piires liikuvate isikute vaba liikumine ning seeläbi aidata kaasa nende elustandardi ja tööhõive tingimuste paranemisele.[27]

58. Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei kehtesta määrus nr 883/2004 ühist sotsiaalkindlustussüsteemi, vaid jätab kehtima erinevad riigisisesed süsteemid. Liikmesriikidele jääb pädevus korraldada oma sotsiaalkindlustussüsteeme ning liidu tasandil ühtlustamise

[24] Vt 25. novembri 2021. aasta kohtuotsus Finanzamt Österreich (perehüvitised arenguabitöötajatele) (C-372/20, EU:C:2021:962, punkt 80 ja seal viidatud kohtupraktika).

[25] Vt käesoleva ettepaneku punkt 28.

[26] Selle kohta on Euroopa Kohus märkinud esiteks, et kuigi liidu õigusnormide kohaldamise tulemuseks on võõrtöötaja soodustamine võrreldes töötajaga, kes seda ei ole, ei ole need sellegipoolest diskrimineerivad, sest võõrtöötajad ei ole sarnases olukorras töötajatega, kes ei ole kunagi oma riigist lahkunud, ning teiseks, et võimalikud lahknevused võõrtöötajate kasuks ei ole tingitud mitte liidu õiguse tõlgendamisest, vaid ühise sotsiaalkindlustussüsteemi puudumisest või olemasolevate riigisiseste süsteemide ühtlustamatusest, mida ei saa parandada lihtsa, praegu kehtiva koordineerimisega (vt 22. aprilli 1993. aasta kohtuotsus Levatino, C-65/92, EU:C:1993:149, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

[27] 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus TEAM POWER EUROPE (C-784/19, EU:C:2021:427, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).

puudumise korral peab iga liikmesriik määrama oma õigusaktides liidu õigust järgides kindlaks tingimused, mis annavad õiguse sotsiaalkindlustushüvitistele.[28] Lisaks tähendab ühise sotsiaalkindlustussüsteemi puudumine, et tuleb *tagada* liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeemide *finantsstabiilsus*, kuid mitte karistada töötajaid, kes kasutavad oma õigust vabalt liikuda.[29] Kattumise vältimise eeskirjade eesmärk on niisiis sotsiaalkindlustushüvitiste õigustamatu kumuleerumise vältimine.[30]

59. Määruse nr 883/2004 eesmärkidest ilmneb seega, et liikmesriigid on pädevad määrama kindlaks, kuidas nad kavatsevad hüvitise või hüvitiste ja muu tulu summasid selle määruse artikli 55 lõike 1 punkti a kohaldamise raames arvesse võtta, eelkõige selleks, et säilitada nende sotsiaalkindlustussüsteemi finantsstabiilsus. Selles mõttes on liikmesriikidel õigus võtta meetmed, mille eesmärk on tagada nende süsteemi pikaajaline tasakaal, et kaitsta edaspidigi kõiki isikuid, kellel on sotsiaalkindlustus.

60. Käsitletaval juhul väidab Belgia valitsus, et kohaldatava riigisisese töötajate pensione käsitleva regulatsiooni, st kuninga 21. detsembri 1967. aasta dekreedi artikli 52 lõike 1 kohaselt kohaldatakse vanadus- ja toitjakaotuspensionide kattumise korral kattumise vältimise eeskirju ainult tuletatud õiguse (toitjakaotuspensioni), mitte isikliku õiguse (vanaduspensioni) suhtes – joon, mis seletab toitjakaotuspensioni summa arvutamise tingimusi ja korda, mis on valitud. Minu meelest kuulub niisugune lähenemine liikmesriikide pädevusse ning ei liidu seadusandja ega Euroopa Kohus ei määra kindlaks arvessevõetavate summade arvutamise täpseid tingimusi ja korda, mida kohaldatakse kõikide nende riikide suhtes.

61. Neljandaks kinnitab niisugust tõlgendust ka määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a tekkelugu. Nagu Euroopa Kohus on märkinud, ajakohastati ja lihtsustati selle määrusega määruses nr 1408/71 sätestatut, säilitades samas viimati nimetatuga *sama eesmärgi*.[31] Käsitletaval juhul oli määruse nr 1408/71 artiklis 46c, mis eelnes määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punktile a, aga märgitud, et kui eri liiki hüvitiste või muu sissetuleku saamine toob kaasa kahe või enama hüvitise vähendamise, peatamise või tühistamise, jagatakse summa, mida ei makstaks *asjaomaste liikmesriikide õigusaktides ettenähtud* vähendamis-, peatamis- või tühistamissätete rangel kohaldamisel, vähendamisele, peatamisele või tühistamisele kuuluvate hüvitiste arvuga.[32]

[28] Vt selle kohta 15. septembri 2022. aasta kohtuotsus Rechtsanwaltskammer Wien (C-58/21, EU:C:2022:691, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

[29] Vt selle kohta 21. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie (C-866/19, EU:C:2021:865, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

[30] Vt selle kohta 8. mai 2014. aasta kohtuotsus Wiering (C-347/12, EU:C:2014:300, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).

[31] Vt 30. septembri 2021. aasta kohtuotsus Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (Uwv) (C-285/20, EU:C:2021:785, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).

[32] Nagu on rõhutanud autor, keda tsiteerib eelotsusetaotluse esitanud kohus, puudutab ainus sisuline muudatus määruste nr 1408/71 ja nr 883/2004 vahel vanadus- ja toitjakaotuspensionide puhul ühte õigusnormidest, millega piiratakse riigisiseste kattumise vältimise eeskirjade ulatust: enam ei jagata mitte selle hüvitise summat, mida ei maksta, vaid hüvitisi või tulu, mida võetakse arvesse kattumise vältimise eeskirja kohaldamisel. Vt Morsa, M., „La coordination des systèmes de sécurité sociale: règlements (CE) 883/2004 et 987/2009 versus règlements n° 1408/71 et 574/72: ce qui a changé au 1er mai 2010“, *Journal des tribunaux du travail*, nr 1096, 2011, lk 181–192, eelkõige lk 191.

Järelikult, kuigi liidu seadusandja valis selle artikli 55 lõike 1 punkti a teistsuguse sõnastuse, kui oli välja pakkunud komisjon,[33] oli ka määruse nr 1408/71 artiklis 46c samal põhimõttel viidatud summadele, mida ei määra kindlaks mitte liidu seadusandja, vaid liikmesriigid[34].

62. Lõpuks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et SFP sõnul toimisid Soome pädevad asutused HK Soome toitjakaotuspensioni arvutamise tingimuste ja korra puhul täpselt samuti nagu tema.[35] HK seevastu viitab Prantsusmaa riikliku vanaduspensioni kassa ringkirjale, milles on järgitud sama tõlgendust, nagu soovitab tema.[36] Ma ei näe selles lähenemise erinevuses siiski mingit vastuolu. Nagu ma eespool märkisin, on liikmesriikidel õigus määrata kindlaks toitjakaotuspensioni summa arvutamise tingimused ja kord, tingimusel et nad järgivad seejuures liidu õigust. Käsitletaval juhul võimaldab määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkt a jagada kas arvessevõetavate hüvitiste kogusumma või summa, mis ületab arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri. Eri liikmesriikide pädevad asutused võivad seega põhjendatult mitte valida samu arvutamise tingimusi ja korda.

63. Kõikide eeltoodud kaalutluste põhjal arvan, et määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et kui eri liiki hüvitiste saamisel on nõutav riigisiseste kattumise vältimise eeskirjade kohaldamine sõltumatute hüvitiste suhtes, ei ole sellega vastuolus riigisisene regulatsioon, mille kohaselt toitjakaotuspensioni summa arvutamisel jagavad pädevad asutused arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri ületava summa nimetatud eeskirjadega reguleeritud toitjakaotuspensionide arvuga.

V. Ettepanek

64. Eeltoodud kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata tribunal du travail francophone de Bruxelles'i (Brüsseli prantsuskeelne töökohus, Belgia) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta artikli 55 lõike 1 punkti a

tuleb tõlgendada nii, et

[33] Vt ettepanek võtta vastu nõukogu määrus (EÜ), millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes ning määrust (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord (KOM(98) 547 (lõplik)) (EÜT 1998, C 325, lk 12). Komisjon rõhutab oma kirjalikes seisukohtades, et tema selle määruse ettepaneku artikkel 37 oli sõnastatud samamoodi nagu määruse nr 1408/71 artikkel 46c ning et määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a sõnastus on õigusloomeprotsessis toimunud läbirääkimiste tulemus.

[34] Märgin, et mõni autor järgib sisuliselt teistsugust tõlgendust, mille kohaselt jagatakse määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a kohaldamise raames nüüd pensionide summade kogusumma, mitte enam vähendatud summad. Vt eelkõige Verschueren, H., „Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions", *European Journal of Social Security*, vol. 11, 2009, nos 1 et 2, lk 143–162, eelkõige lk 159; Schuler, R.: Fuchs, M., ja Cornelissen, R., *EU Social Security Law, A Commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009*, C.H. Beck – Hart Publishing – Nomos, 2015, lk 359–362, eelkõige lk 361, ning Lhernould, J.-P., „Protection sociale et droit de l'Union européenne – Prestations servies dans le cadre des règlements de coordination (CE) no 883/2004 et (CE) no 987/2009", *JurisClasseur Europe*, fasc. 618, 2023, punkt 53.

[35] HK vaidleb oma kirjalikes seisukohtades SFP sellele väitele vastu, rõhutades, et Soome ametiasutused ei kohaldanud talle toitjakaotuspensioni määramisel määruse nr 883/2004 artikli 55 lõike 1 punkti a.

[36] Vt käesoleva ettepaneku punkt 32.

kui eri liiki hüvitiste saamisel on nõutav riigisiseste kattumise vältimise eeskirjade kohaldamine sõltumatute hüvitiste suhtes, ei ole sellega vastuolus riigisisene regulatsioon, mille kohaselt toitjakaotuspensioni summa arvutamisel jagavad pädevad asutused arvessevõetavate eri pensionide kattumise ülempiiri ületava summa nimetatud eeskirjadega reguleeritud toitjakaotuspensionide arvuga.